

SETMANARI TRADICIONALISTA ILUSTRAT.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

BARCELONA, 6 mesos.	3	pessetas.
PROVINCIAS, 6 »	3.75	»
» Un any.	7.50	»

ULTRAMAR Y EXTRANJER.

Un any. 15 pesetas.

NÚMERO CORRENT: 10 CÉNTIMS.

ADMINISTRACIÓ:

PALLA, 31, LLIBRERÍA

LA PROPAGANDA CATALANA

25 exemplars: 2 pesetas.

Preu del present número 5 céntims.

LOS CREUHATS DEL SIGLE XIX.

En tots los sigles des los primitius de la Iglesia catòlica, homes valerosos donaren sa sanch per la doctrina de Jesucrist.

Los tirans trobaren sempre en los pits de ferro dels esforços defensors de la fe, lo valor á tota proba, l'abnegació y l'heroisme que ells, educats en las prácticas afeminadas del Paganisme, no podian compèndrer y molt menos sentir.

Aqueixos esforços é indómits defensors de la doctrina santa del Màrtir del Calvari, que jamay transigiren ab lo tirá ni ab las ridículas farsas dels que adoraban los ídols, no titubejaren en afrontar los més graves perills, los torments més cruels ni la mort, avans que renegar de la seva fe, de las sevas creencias, de la Religió santa, en fi, que 'ls feya mirar ab despreci 'l mon y las sevas vanitats y 'ls convertia en campeons invencibles de una idea nova y que lluytaba, des sos arrels hasta son desenrotllament, ab las costúms de la época.

¿Quín era l'objectiu que 'ls obligaba á morir á aqueixos cristians, màrtirs primers de la fe de Jesucrist?

La Creu, simbol venerat al qual rendiren acatament per haber sigut lo patíbul ahont morí lo diví fundador de la nova Religió.

Vetaquí 'ls primers creuhats que han donat sa sanch per la Bandera més pura, més santa, més divina.

Quan sigles després la veu eloqüent y plena de zel d'un fervorós ermitá cridá als fiels pera que s'aprestessin á la conquesta de la Terra Santa, los mols mols que abandonant patria y familia seguiren al esforçat religiós y desafiaren totas las privacions pera treballar en defensa de la fe, altre nom no reberen que 'l de creuhats, ja que 'l seu objectiu, lo mateix que 'l dels cristians dels tres primers sigles, no era altre que la Creu del diví fundador del Cristianisme.

Creuhats s'anomenaren los que ab lo sant Rey de Fransa Lluís IX, corregueren á la lluyta contra 'ls infiels que retenian lo Sepulcre de Cristo.

Creuhats foren los que en nostra Patria detingueren primers en sa lluyta heroica y caputuraren després a Espanya, 'ls capdills y soldats de Mahoma que pretengueren domenyar los valerosos é intransigents descendents dels godos, que ni cediren á l'amenassa ni acceptaren las falagueras ofertas del fanátich conquistador.

Tots los que, en Covadonga y Leon, en Pamplona, Valencia y Granada lluytaren per los principis de nostra fe, creuhats foren, y no altre distintiu sino la Creu era 'l que campejaba en sos penons y brillaba en sos pits.

¡Sacrifici continuat y heróich lo dels creuhats de totas las épocas citadas!

Màrtirs foren de la causa de Jesucrist, y á no pochs d'ells venerém per sants en los altars.

Mes, lograda ja la unitat de nostra fe, enderrocats pera sempre més los ídols del Paganisme y llensats de nostra patria pera may més tornar á ella 'ls fanátichs seguidors de Mahoma, ¿tenia que extinguirse la rassa d'aquells valerosos creuhats, honra y gloria del Cristianisme y de la humanitat?

No per cert, puig que no había desaparegut la llevó dels enemichs de tota creencia, de tota religió y de tota moral.

En las derrerías del passat sigle, tal llevó doná sos fruyts, y los valerosos vendeans tingueren que defensarse y morir gloriosament en defensa dels seus drets y de la seva Religió.

No 's veigé lliure nostra Espanya de l'influencia d'aqueix venenós alé, y la vinguda dels exércits del primer Napoleón deixá entre nosaltres funestíssimas doctrinas que maduraren paulatinament hasta donar son fruyt manifesta y descaradament quan la mort de Fernando VII.

Lo Paganisme y las doctrinas de Mahoma ressucitaren

DEU, PATRIA, REY

A LA GLORIOSÍSSIMA É INMORTAL MEMORIA

DELS

HÉROES Y MÁRTIRS QUE DONAREN SA SANCH

EN LOS CAMPS DE BATALLA

EN DEFENSA DE LA RELIGIÓ

CATÓLICA, APOSTÓLICA Y ROMANA

DE LA HONRA D' ESPANYA

Y DELS

DRETS DEL REY LLEGÍTIM

EN LA GUERRA DE 1872 Á 1876

dedica aquest humil homenatge d' admiració, entussiasme y amor, y prega á Deu per son etern descans,

LA REDACCIÓ DE LO CRIT DE LA PATRIA.

modificats y tranformats en lo vil Lliberalisme. Pero si en la época d' aquellas dos funestas sectas no faltaren mártirs valerosos y creuhats invencibles que contestaren al crit de guerra dels enemichs de Cristo ab un altre crit que expressaba sa indignació y sa ferma voluntat de no deixarse imposar ni llavors ni may per la fera revolucionaria, tampoch ne faltaren en lo sigle present y reproduhiren ab tal motiu lo sacrifici que ja de sas vidas habian fet á principis d' ell pera oposarse al pas del extranger, y donaren origen á novas y nutridíssimas legions de Cristo, de verdaders creuhats, ja que son objectiu era la defensa del símbol sant de la Creu.

Vensuts després de llarga guerra y cayent al pes de traició alevosa, no per aixó 's desanimaren, y pochs anys després corregueren al camp de batalla á novament lluytar per son Deu; y quan precís fou s' allistaren també en exércits de llunyanas terras pera defensar los drets sagrats é imprescriptibles del Jefe de l' Iglesia; y novament, y aquesta es, per ara, la última creuhada del present sigle, respongueren al crit de guerra donat per lo Capdill de la Causa católica en nostra Espanya, en ocasió en que sotregat tot principi de fe, religió y moral, se feya precís demostrar que la patria espanyola no podia ser patrimoni exclusiu de vils usurpadors y de despreocupats traficants polítichs, que comerciaban ab las Coronas com Judas ab lo seu Mestre y son Deu.

Precisament la present fetxa 'ns recorda la de la terminació de la última batalla que 'ls creuhats espanyols han donat á la Revolució; y de la mateixa manera que 'ls antichs cristians veneraren la memoria dels héroes de la Reconquesta, nosaltres nosaltres tals a admiració devant los que deixant las comoditats y plahers de la familia no 's feren sorts á la veu de la patria y l' ajudaren ab son concurs quan aquella 'ls cridá.

Nostre admiració y entussiasme, seria n' obstant estéril, si 's reduhís á una senzilla manifestació de dol per la mort dels mártirs de la causa católica y tradicional; algo més es menester: en primer lloch una pregaria per sas ánimas, que poden necessitar de nostras oracions; y en segon terme una promesa formal y sagrada de cooperar en la mida de nostras forsas avuy y sempre pél triunfo de la verdadera doctrina.

Subsisteixen las mateixas causas que feren necessaria l' anterior creuhada contra 'l Lliberalisme; just es per consegüent, que nostres pits estiguin promptes á ser blanch dels atachs de nostres adversaris, á lluytar en tots los terrenos per la bandera de nostre Deu, de nostra Patria y de nostre Rey, y á morir si precís es, com moriren nostres germans los creuhats del sigle XIX.

F. de P. O.

UN HÉROE.

¿Quí no ha sentit parlar de 'n Francesch?

Diguin 'ho 'ls liberals, que al sentir son nom s' amagaban sota terra: y també ho podém dirho 'ls carlistas, que tantas vegadas 'ns habia conduhit á la victoria.

Nascut en l' any 1830, adquirí fama de valent en la guerra d' Africa, ahont fou gravement ferit.

Al triuñar la revolució de Setembre, 's presenta á oferir sa vida á Don Carlos, y no fou dels últims en sortir á defensar la llegitimitat ab las armas en la má.

Son fet principal, carás de formar la reputació més brillant d' un militar, fou la sorpresa de Reus; perque atreviment molt grant se necessita pera invadir, ab sols 400 homes, una ciutat de 27,000 habitants guarnida ab no escassas tropas lliberals. Comparis la entrada de 'n Francesch en Reus, ab la del allavors brigadier Salamanca en Gandesa, y 's veurá que lo que vá fer en Francesch, no ho farian ni deu Salamancas.

Pochs dias després de haber derrotat y casi dispersat á la columna del coronel Mola y Martínez, una de las millors del exércit lliberal, se dirigí ab sols 400 homes cap al Hospitalet (Tarragona). Allí ocupá un tren y baixá á Salou. Descansarem uns moments y dividits en 3 columnas emprenguerem la marxa cap á Reus per tres punts distints, ahont comensarem á entrar á dos quarts de set de la tarde. Los habitants, que no esperaban semblant visita, ni tingueren esma de defendrers, si be nosaltres no anabam contra 'ls habitants sinó contra las tropas. Aixís que adelantarem sens trobar resistencia, fins á la plassa de la Constitució.

En Francesch, se dirigí al arcalde D. Felip Font y á varios regidors, y 'ls digué que no era son intent molestar als habitants sino apoderarse de las armas y fondos de las tropas de la guarnició.

Aquestas, y particularment las seccions de caballería de Bailén, que estaban maniobrant en las aforas, al saber nostra inopinada entrada, correren cap á la ciutat y comensaren á rompre lo foch, al que contestarem sens tardansa. Prompte s' armá un guirigay de mil dimonis.

Lo comandant militar (lliberal) de Reus, D. Manuel Sória, á atravesar la plassa de la Revolució caygué ferit. Va recullirlo un grupo de carlistas, y 'l portaren cuidadosament al Centro de lectura, ahont fou asistit segons demanaba son estat.

En Francesch, al ohir los primers tiros, corregué cap á la plassa del quartel cridant ¡alto el juego! Ab lo soroll de las descargas no 'l sentiren y ell se dirigí cap á nosaltres repetint sa ordre. Obehirem, pero al desvaneixers lo fum, vegerem caurer caball y caballer. ¡L' herióch Francesch estava mortalment ferit!

Conduhiremlo á casa del pirotécnic D. Joseph Morgades, ahont fou confessat y extremaunciat, no podent rebre lo Viátich á causa del vómit que sufria.

Lo Tinent Coronel lliberal que estava al costat del ferit, interessantse en gran manera per sa vida, exclamá ¡Lástima que se muera este hombre, porque es un héroe! Poch rato després, en Francesch entregaba sa ánima á Deu, que segurament l' hi concedí 'l premi á sos sacrificis y á sa constancia.

Los carlins, gravement impressionats, sortirem de Reus, pero no desanimats, puig sempre hem estat conformes ab la voluntat del Senyor. Tan es aixís, que pochs dias després en Castells ab 500 homes invadí la populosa Solsona, ab la particularitat de que fou assaltada per poquíssims voluntaris, que polser hagueran pagat son heróich empenyo ab la mort, á no ser la oportuna ajuda d' un batalló ab lo qual no 's contaba.

¿Poden contarse fets semblants dels lliberals?

Segurament que no, puig aquéstos sols guerrejaban per cobrar lo sou, mentres los carlins combatíam confiant en la ajuda de Deu, y plens d' entussiasme per lo triunfo de la Santa Causa.

P. B.

ALS MÁRTIRS DE LA LLEGITIMITAT.

¡En santa pau descansi dels héroes la nissaga!
 ¡Reposin en sas tombas, d' Espanya los lleons!
 Foren los que en defensa volaren de la patria
 Y al crit de ¡Visca Carlos! alsaren los penons.
 La veu de Espanya entera que en pro de un Rey llegitim
 Alsaba, perque, indómit, son negre mal curés,
 Los prechs que planyorosos al cel ne diritgia
 Perque ferm las cadenas valent Capdill trenqués,
 Com fum que s' condensaba, tals queixas llastimosas
 L' espay omplint, formaren un núvol venjador,

Un núvol que entranyantne lo geni de la guerra
 Debía estallar prompte sembrantne lo terror.
 ¡No 's feu esperar gayre! Los sentiments dels pobles
 En vers nostra bandera, bandera que es de Deu,
 Lo jorn adelantaren y al estallar lo núvol
 Brillá lo llamp dels héroes portant la gloria arreu.
 Francesch, Ollo, Ulibarri, García, Caro y Rada,
 Andéchaga y Lozano, de estol brillant capdills,
 En aras de la patria sa noble sanch donaren
 Mostrantse de la Espanya valents y dignes fills.
 Son fills que al remembrarne las glorias de sa Mare
 Jamay que fos esclava volgueren consentir,
 Y al véurerla lligada pel vil lliberalisme,
 Lo crit de ¡guerra! daren y 'l cer feren lluhir.
 Encar l' eco ressona pel mont y per la plana,
 Encar sembla retrunyi l' estrépit del canó,
 Encar sanch generosa pels héroes derramada
 La nostra terra amara donantli llur sahó.
 Moriren aquells héroes tenyintne la bandera
 Que brilladora alsaba sa destra batallant,
 Sota sos plechs moriren acibillats de balas
 Quan encar fermes donaban l' enérgich crit de ¡avant!
 Mes ¡ay! ¡qué dich! ¡Moriren? No van morir los héroes;
 Grabats en or la historia sos noms guarda inmortal,
 Y sens la historia 'ls guardan los cors dels que 'ls admiran;
 Dels bons son entussiasme, terror dels lliberals.
 La palma del martiri ditxosos alcansaren,
 Puig furs del Rey lilegitim sa drete sostingué,
 Per Deu y per la Patria de llors se coronaren,
 Lluytant y sucumbintne com mártirs de la fe.
 De llurs gestas gloriosas recort encara 'n guardan
 Alps, Oristá, Berga, Banyolas y Tragó;
 Manyeru, Lácar, Lorca, Eranl y Montemuro.
 Los noms dels héroes citan ab pler y admiració.
 Los héroes que animosos al enemich batiren,
 Arreu esporuguintlo, jamay foren vensuts:
 Si un jorn coberts de gloria sota 'l canó moriren,
 No fou per la derrota sino per ser venuts.
 Jamay de negra enveja ni de traició rastrera
 En llurs pits generosos un petit lloch hi hagué,
 Puig com caballers dignes santa virtut tingueren
 De conseqüencia y honra, de intransigencia y fe.
 ¡Dormiu, dormiu, oh mártirs! ¡dormiu en vostras tombas!
 Lo mon assombrat mira vostre constant valor.
 ¡Dormiu! que de pregarias Espanya vos corona
 Si vostre trist sepulcre no es coronat de llor.
 De la sanch generosa que pel Rey derramareu
 Un altre exércit d' héroes com Fénix renasqué;
 Creuhats que folls esperan que 'l jorn arribi y l' hora
 En que tinga cumplida aquell dols tornaré.
 Avuy sols de pregarias tribut podém donarvos,
 Puig enjohats nos porta la secta lliberal,
 Un altre jorn y en hora tal volta no llunyana,
 Del monument que hus alsin será lo pedestal.

Joseph Sanromá y Ripoll.

27 de Janer de 1888.

VARIETATS.

TRISTA PERO GLORIOSA FETXA.

Avuy tal día de l' any 1876 Don Cárlos de Borbon se dirigía en lo seu matí á Valcárlos. Allí, ja en la frontera de Fransa, va reunir los restos leals del seu brillant exércit, y ab veu conmoguda 'ls dirigí la paraula.

Lo Rey, emocionat, parlaba als seus soldats y aquéstos lo victoriejaban ab més entussiasme que altres vegadas, pero unint á sas aclamacions gemechs de pena y llágrimas de desesperació. Sí, ploraren aquella tarde jefes y soldats valerosíssims, que s' haurían

estimat mil vegadas la mort ans que tenir que deixar las armas y acabar d' aquella manera la guerra.

No era ja possible sostenirla, aixís es que aquella mateixa nit Don Cárlos demaná hospitalitat pera Ell y 'ls restos del seu exércit á la nació francesa, y disposá que en lo matí següent formessin per última vegada las sevas tropas. Se composaban aquéstas dels sis batallons de Castella, dos de Cantábria, un d' Asturias y tres de Valencia, dels cadets Guias del Rey, escuadró de Guardias á caball, lo d' húsars d' Arlaban, la caballeria de Castella, 'l regiment de Borbon y sis baterias Plasencia y Witwort.

Totas formaren en la carretera de Valcárlos al pont d' Arneguy, ahont comensa 'l territori francès, á fi de fer per última vegada 'ls honors al seu Rey.

Des que aparequé Don Cárlos devant dels seus soldats, lo só de las trompetas y clarins que tocaban la Martxa Real, fou apagat per las aclamacions frenéticas y 'ls ¡viscas! ardorosos ab que 'l despedían sos voluntaris. Don Cárlos, conmogut profundament, miraba ab dolor aquells heróichs soldats que tantas vegadas habían exposat sa vida en los combats; y la pena que amargaba son cor, se manifestaba en sa cara. Pero encara li quedaba un pas més terrible que donar, lo del pont d' Arneguy, que l' allunyaba d' Espanya. Lo doná, y al entrar en territori francès, torná á mirar á Espanya, y ab accent solemne y convicció profunda, exclamá: «¡tornaré, tornaré!»

Los oficials que 'l seguían, trencant sas espasas, entraren detrás d' Ell pera despedirlo en lo moment de marxar, y 'ls batallons comensaren á desfilar trista y silenciosament. Los soldats llensaban los fusells al arribar á la frontera, y 'l dolor y la pena de que estaban possehits, conmogueren profundament als francesos que presenciaban pasmats aquella escena de lealtat y fermesa.

Los restos de la divisió navarra habían entrat la tarde anterior, y molts jefes y oficials guipuscoans y viscaïns també; de modo que més de 10.000 carlistas varen seguir al seu Rey hasta l' emigració.

L' adversa fortuna 'ls portaba á Fransa, pero tots ells fermes en sas conviccions, entraban en el extranger esperant ab lo triunfo de sa causa, y deyan com Don Cárlos: «¡tornarém, tornarém!»

Vulgui DEU que torni prompte nostre REY, pera al frente dels seus leals, restablir prompte en nostra PATRIA las puras, salvadoras é intransigents doctrinas católicas tradicionalistas.

F. H.

EFEMÉRIDES NOTABLES.

27 Maig de 1872.

Mort lo general carlista, comandant de la provincia de Vizcaya DON FRANCISCO ULIBARRI, á conseqüencia de las feridas que rebé 'l dia 16 del mateix mes en l' acció d' Onyate.

1.º Juliol de 1872.

Mort en l' entrada de Reus lo valerosíssim Coronel carlista DON JOAN FRANCESCH.

25 Mars de 1873.

Es ferit mortalment en lo foch de la Gleva l' héroe catalá DON GERONI GALCERAN.

18 Juliol de 1873.

En l' entrada d' Igualada reb mort gloriosíssima 'l valent entre 'ls valents, Comandant del Batalló de Zuavos, DON JOAN WILS, en l' atach y entrada de la vila d' Igualada.

6 Novembre de 1873.

DON VICENTS SABARIEGOS, Mariscal de Camp del Exércit carlista mort gloriosament en lo foch de Retamosa, provincia de Cáceres.

30 y 31 Mars de 1874.

Moren á conseqüencia dels cascos de granada que 'ls van ferir mortalment en Somorrostro 'l dia 29, los incomparables per sa valor y lealtat DON NICOLÁS OLLO y DON TEODORO RADA.

28 Abril de 1874.

Mort gloriosíssimament en Talledo (Navarra), lo valeros capdill que de cabo segon arribá á General, DON CASTOR DE ANDÉCHAGA.

3 Desembre de 1874.

Es fusellat en Albacete per las tropas lliberals lo modelo de cristians, de militars y de caballers DON MIQUEL LOZANO, qui va preferir tal mort á rebairse demanant l' indul al govern intrús.

¡Deu tingui en sa santa gloria á aqueixos héroes y mártirs de la causa tradicionalista!

¡Gloria eterna á sa memoria!